

Ansvarig namn Verksamhetsområdeschef	Upprättad av TF SAS samt enhetschef för Individ och familj	Berörda verksamheter Myndighetsutövning	Fastställt datum
Dokumentnamn Rutin om ställföreträdare	Reviderad:		Diarienummer

Rutin gällande ställföreträdare

Vuxna

Det finns olika sätt att hjälpa en vuxen person som har nedsatt beslutsförmåga eller nedsatt förmåga att ta hand om sina angelägenheter. Den åtgärd som är mest inskränkande för den enskilde är *förvaltare*. Därefter kommer *god man*. Vidare kan den enskilde skriva en *framtidfullmakt* och bestämma vem som ska företräda om hälsan försämras. En fjärde möjlighet är *anhörigbehörighet*.

Anmäla om behov av god man eller förvaltare för vuxna

Enligt 5 kap. 3 § socialtjänstförordningen är socialnämnden *skyldig* att anmäla behov av förvaltare/god man till överförmyndaren. Vid anmälan används blankett som finns [här](#). Det finns även blankett för egenansökan från den enskilde eller anmälan från anhörig på [överförmyndarens sida](#).

Förvaltare enligt 11 kap. 7§ föräldrabalken (1949:381)

Det är tingsrätten som fattar beslut om förvaltare och det är en tvångsåtgärd. Även om den enskilde eller anhöriga motsätter sig kan förvaltare tillsättas. Det ska finnas ett verkligt behov och oftast är det läkare som intygar behovet.

Huvudmannen har genom förvaltarskapet förlorat sin *rättshandlingsförmåga*. Det vill säga att hen inte kan ingå några avtal och får inte hantera hela sin ekonomi. Men den som har förvaltare har inte blivit omyndig och kan exempelvis rösta. Om det räcker med god man ska förvaltare **inte** tillsättas.

En förvaltare hanterar ekonomi och bevakar huvudmannens rättigheter i samhället. Förvaltarens uppdrag ska vara noga definierat.

Områden som kan omfattas av förvaltarskapet är:

- **Bevaka rätt.** Förvaltaren bevakar huvudmannens rättigheter i samhället. Förvaltaren kan till exempel ansöka om bostadstillägg och överklaga beslut från en myndighet.
- **Sörja för person:** Innebär att förvaltaren ska tillvarata huvudmannens personliga intressen så som att ansöka om hemtjänst och färdtjänst eller att huvudmannens behov av hjälpmedel tillgodoses.

- **Förvalta egendom:** Betyder att förvaltaren hanterar huvudmannens ekonomi så som att betala räkningar, sälja fastighet eller annat av värde.

God man enligt föräldrabalken 11kap. 4§ föräldrabalken (1949:381)

Det är tingsrätten som fattar beslut om god man för vuxna. För att ha rätt till en god man måste det finnas ett tydligt behov. Behovet kan finnas på grund av sjukdom, psykisk störning, dålig hälsa eller liknande. I de flesta fall intygar en läkare om behovet.

Om det räcker med en god man ska tingsrätten utse en sådan, inte en förvaltare. Att få en god man är vanligtvis frivilligt. Med en god man har huvudmannen fortfarande rätt att bestämma över sina pengar, hantera egendom och att ingå avtal. God man är ett stöd som ska samverka med sin huvudman.

Områden som kan omfattas av god man är:

- **Bevaka rätt.** God man bevakar huvudmannens rättigheter i samhället. God man kan till exempel ansöka om bostadstillägg och överklaga beslut från en myndighet.
- **Sörja för person:** Innebär att god man ska tillvarata huvudmannens personliga intressen så som att ansöka om hemtjänst och färdtjänst eller att huvudmannens behov av hjälpmedel tillgodoses.
- **Förvalta egendom:** Betyder att god man hanterar huvudmannens ekonomi så som att betala räkningar och förvalta egendom.

Framtidsfullmakt enligt lag (2017:310) om framtidsfullmakter.

Framtidsfullmakt är ett alternativ till god man och är en skriftlig fullmakt som någon (fullmaktsgivaren) ger åt en fysisk person (fullmaktshavaren) att företräda fullmaktsgivaren för det fall hen på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller något liknande förhållande varaktigt och i huvudsak inte längre har förmåga att ha hand om de angelägenheter som fullmakten avser. Fullmakten ska vara undertecknad av fullmaktsgivaren och bevitnad.

Av framtidsfullmakt ska det framgå: att det är fråga om en framtidsfullmakt, vem eller vilka som är fullmaktshavare, vilka angelägenheter fullmakten omfattar (ekonomiska och personliga) eventuellt övriga villkor som gäller.

Framtidsfullmakten ska användas när den som har skrivit fullmakten inte längre har förmåga att klara sig själv. Det kan bero varaktigt sjukdom, psykisk störning, varaktigt försvagat hälsotillstånd eller något liknande.

Huvudregeln är att det är fullmaktshavaren – inte fullmaktsgivaren – som bestämmer när det medicinska tillståndet kräver att fullmakten ska börja gälla.

Om fullmaktshavaren inte själv vill avgöra detta, kan tingsrätten bestämma om fullmakten ska börja gälla eller inte. Det kan också skrivas in i framtidsfullmakten att det måste vara domstolen som avgör om fullmakten ska träda i kraft. Överförmyndaren får besluta att framtidsfullmakten helt eller delvis inte längre får brukas av fullmaktshavaren.

Anhörighetsbehörighet enligt föräldrabalken (1949:381) kap. 17 FB

Efter en lagändring 2017 i föräldrabalken finns nu möjlighet för anhöriga, att företräda någon som inte längre kan hantera sina angelägenheter, utan att det finns god man eller fullmakt. Det gäller främst vardagliga saker så som att betala räkningar och att ansöka om hemtjänst. Den som är anhörig ska verka enligt den enskildes önskan eller förmodade önskan.

Behörigheten gäller i tur och ordning för:

1. make eller sambo,
2. barn,
3. barnbarn,
4. föräldrar,
5. syskon,
6. syskonbarn.

Flera anhöriga under samma punkt företräder den enskilde gemensamt. De kan lämna varandra fullmakt.

Den som är behörig måste ha fyllt 18 år och ska själv gå med på att vara behörig. Hen ska inte själv ha god man, förvaltare eller ha en gällande framtidsfullmakt.

Barn och unga

För barn och unga som saknar vårdnadshavare ska tingsrätten utse en särskild förordnad vårdnadshavare som oftast också är förmyndare. Socialnämnden utreder och föreslår lämplig särskild förordnad vårdnadshavare.

För barn och unga, vars vårdnadshavare är varaktigt förhindrad att utöva vårdnaden till exempel på grund av sjukdom, kan tingsrätten utse en god man. Anmälan om behov av god man görs till överförmyndaren, som utreder och föreslår lämplig god man.

Lag (2005:429) om god man för ensamkommande barn

Överförmyndaren ska tillsätta en god man för ett barn som kommer till Sverige utan uppehållstillstånd och utan någon av sina föräldrar eller annan anhörig som kan anses träda i föräldrarnas ställe. En god man ska i *vårdnadshavares och förmyndares* ställe ansvara för barnets personliga förhållanden och sköta dess angelägenheter. Det är Migrationsverket eller socialnämnden som anmäler behovet till överförmyndaren.

Om barnet får uppehållstillstånd ska socialnämnden anmäla till tingsrätten att behov av *särskild förordnad vårdnadshavare* enligt föräldrabalken föreligger. Socialnämnden utreder och föreslår en lämplig särskild förordnad vårdnadshavare.